

Сборник научных трудов. Под редакцией канд. арх. Н.Н. Швердяевой. – Москва: ЦНИИП градостроительства, 1984. – 84 с.

5. Трошкіна О.А., Унучко В.В. Принципи регенерації промислових територій міста у зв'язку із зміною їх функціонального призначення. // Проблеми розвитку міського середовища. Науково-технічний збірник. Вип. №9. – К.: НАУ, 2013. – С. 209-215.

Аннотация

В статье рассмотрены основные группы факторов, влияющих на формирование планировочной структуры городов и их промышленных территорий, а также критерии оценки значимости и качества городских промышленных территорий для выбора направления реконструкции.

Annotation

The article describes main groups of factors that influence the formation of the planning structure of cities and industrial areas, as well as criteria for evaluating the relevance and quality of urban industrial areas for the purpose of selection the direction of reconstruction.

УДК 379.85:39+727.7

О. В. Прокопенко

аспірант кафедри містобудування КНУБА

НАРОДНІ ПРОМИСЛИ ЯК МАЛИЙ БІЗНЕС УКРАЇНИ

Анотація: в статті розглядаються питання про розвиток майстерень та промислів, вирішення фінансових питань, центри народної творчості, перетворення народної творчості у кітч.

Ключові слова: етнографія, промисел, традиції, майстерні, бізнес, структура, комплекс.

Основна частина:

Народні промисли в Україні перебувають у кризовому стані. Положення може змінити союз приватного бізнесу з розумним державним менеджментом. Вироби вітчизняних народних промислів давно стали в нас візитною карткою, яку вручають іноземцям на пам'ять про УКРАЇНУ. А традиційна вишиванка – є найпоширенішим та простим для державних чоловіків способом продемонструвати оточуючим свій патріотизм. Ткацтво; вишивка; гончарство; лозоплетіння; різьба по дереву – список народних промислів, розвинених у всіх регіонах країни. Немало в нас й унікальних ремесел. Так наприклад виготовленням лижників (ковдр з витканої на спеціальних станках шерсті) по-

справжньому займаються тільки у Косовському районі Івано-Франківської області. Ложки роблять по всій Україні, але славляться цим промислом в першу чергу районні центри Іршава і Перечин Закарпатської області. Не дивлячись на численні культурні та історичні традиції українського народного мистецтва, казати про вітчизняні народні промисли як ефективний бізнес не доводиться. В той самий час в таких країнах як Китай, Японія, В'єтнам, Південна Африка і Малайзія, народний промисел вважається одним з найприбутковішим сектором у економіці. І це характерно не тільки для екзотичних країн. Вироби національних майстрів складають велику частину доходів країни в Іспанії та Португалії. А ми цей ресурс поки використовуємо недостатньо. [1]

Типовий сучасний міський майстер народного промислу - це людина з вищою освітою, що працює за графіком, який ніяк не пов'язаний з його головною справою. Творить він у вільний від роботи час. Витратити дві третини своєї місячної зарплати на матеріали для створення чергового виробу - звичайна для нього справа. Традиції народної творчості свого краю і секрети ремесла передає іншим, не виходячи за рамки своєї родини: від матері до дочки, від батька до сина. Держава мало чим допомагає цим майстрам народних промислів та зберігачам народних традицій. Хоча при зустрічі важливих іноземних гостей наші високопоставлені чиновники першим ділом згадують саме про них і їхніх роботах. Вітчизняних народних майстрів умовно можна розділити на дві групи: одні ставляться до занять народними промислами як чистої творчості, а інші націлені на продаж своїх виробів на ярмарках і в творчих крамницях. Перші виготовляють свої роботи насамперед для презентації української народної творчості на міжнародних фольклорних виставках і подорожують по світу зі своїми колекціями, деякі експонати яких мають десятирічну історію. Кожен новий виріб для них є неповторним. «Ми живемо по-справжньому лише в періоди творчого натхнення. І немає нічого сумніше, ніж необхідність продати хоча б одне своє створене в цей час дітище. Але більшість вітчизняних народних майстрів звичайно, не проти заробляти на своїх výroбах - робитиме їх на продаж або виступати в ролі дизайнерів. Тим більше що з кожним роком українці проявляють все більший інтерес до етнічних мотивів. Разом з тим у обох категорій народних умільців скарги однакові - дорожнеча сировини та його дефіцит, відсутність організованої допомоги з боку держави. Всього таких центрів в країні двадцять два. Відкривалися вони з ініціативи місцевих майстрів, погодженою з Національною академією наук України, і знаходяться у веденні Національного союзу майстрів народного мистецтва України, що об'єднує понад півтори тисячі осіб. Їх мета - підтримка народних майстрів, фольклорних колективів та поширення історії української культури серед школярів. Однак із цим завданням центри майже не

справляються. Справа в тому, що переїхали в іншу область або проживають у прикордонних районах України народні майстри нерідко змішують в своїх виробах етнічні елементи різних регіонів і навіть національні елементи сусідніх країн. З розмиванням етнічних регіональних елементів народний промисел починає втрачати свою справжню цінність. [1]

Багато народні майстри грішать тим, що, працюючи на масовий попит, спрощують свої вироби і не дотримуються при цьому встановлених століттями правил і традицій їх виготовлення. Іншим словами, перетворюють народна творчість в кітч. Тим часом професіонали легко відрізняють кітчеві поробки від справжніх ремісничих виробів. Приміром, про якість вишивки судять по вивороту, де повинні бути абсолютно рівні шви без єдиного вузлика. Такі знаки якості є в кожному з народних промислів. Поки кітч менш за все проявляється в ткацтві, вишивці, у виробах з лози та соломки. [1]

Поділля (Західне і Східне); Західне Поділля. Жіночі сорочки уставкового типу додільні, іноді короткі, колір стоячий і викладений, спереду вишитий. Форми поясного одягу мали два види: незшита обгортка, фати і спідниця. Обгортки окремих районів Поділля відрізняються лише колоритом. Обгортку в талії закріплювали поясом або вузькою крайкою. На Східному Поділлі жіночі сорочки-уставкові і тунікоподібні, додільні і "до підточки", з коміром стоячим або викладеним, рукав з манжетами. Поясний одяг - плахта, запаска (носили по дві). Наприкінці ХІХ ст. побутували дуже довгі спідниці. Замість фартухів до спідниці прив'язували хустку. Поверх сорочки одягали безрукавку-катанку, подібну на кірсетку. [4]

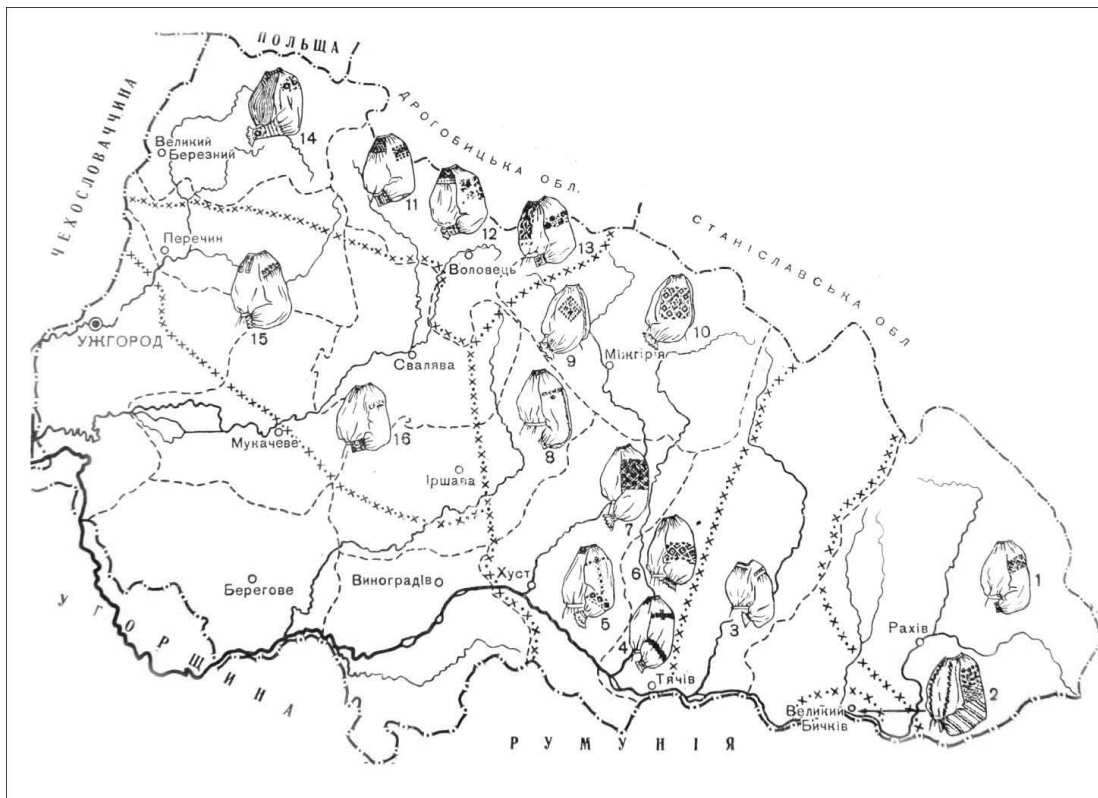
Івано – Франківська область.

До багатих традицій вишивки Поділля звертаються художники Одеської фабрики ім.Жанни Лобур, Уманської фабрики ім.30-річчя ВЛКСМ та виробничо-художнього об'єднання "Вінничанка", одного з провідних підприємств Укрхудожпрому. Об'єднанню підпорядковані визначні центри на Поділлі в с.Клембівка та с.Городківка. Особливою славою користуються бездоганні за своєю технікою високохудожні вишивки с.Клембівка. Поділля займає територію між Південним Бугом і Дністром, його умовно поділяють на Західне, Східне Поділля і Подністров'я. Подільська вишивка - одна з найбільш складних і красивих на Україні. У вишивці Східного Поділля переважають геометричні мотиви складних сполучень, мініатюрна розробка їх справляє враження дорогоцінної мозаїки. [4]

Багато народні майстри грішать тим, що, працюючи на масовий попит, спрощують свої вироби і не дотримуються при цьому встановлених століттями правил і традицій їх виготовлення. Іншим словами, перетворюють народна творчість в кітч. Тим часом професіонали легко відрізняють кітчеві поробки від справжніх ремісничих виробів. Приміром, про якість вишивки судять по вивороту, де повинні бути абсолютно рівні шви без єдиного вузлика. Такі знаки якості є в кожному з народних промыслів. Поки кітч менш за все проявляється в ткацтві, вишивці, у výroбах з лози та соломки. [1]

Карта типів розміщення орнаменту на сорочках

Формування етнографічних центрів має відбуватися на базі вивчення традиційного побуту і способу життя, народних ремесел, ведення сільськогосподарського виробництва та ін. Народна культура всіх народів, націй, регіонів гуманістична, демократична по своїй суті, володіє високим виховним потенціалом, що об'єднує людей різних націй. Народна творчість, будучи першоосновою професійного мистецтва, сприяє формуванню художнього смаку, розвитку естетичного ставлення до професійного мистецтва, природі, навколишній дійсності. Розробка моделі морального виховання на народних традиціях вимагає аналізу матеріалу про традиційні ремесла. Для того щоб виявити проблеми організації осередків необхідно володіти концептуальними знаннями з окресленої предметної сфери, тобто розуміти процеси, що відбуваються в суспільстві, аналізувати їх просторовий прояв у вирішенні проблеми просторової організації. Аналіз складається з трьох частин:

1. Планування розвитку міст та територій. Вимоги до розробки концепції їх просторової організації та розвитку.

2. Підходи до оновлення генеральних планів населених пунктів.

3. Місцеві правила забудови територій як механізм реалізації генеральних планів. [2]

Для визначення регіональних індексів конкурентоспроможності туристичної сфери (РІТК) регіонів України використана методика розрахунку глобального індексу конкурентоспроможності у сфері подорожей та туризму Всесвітнього економічного форуму. Вихідні дані складаються з 18 показників соціально-економічного розвитку та туристичної інфраструктури. Згідно результатів розрахунку РІТК найвище значення індексу з досліджуваних регіонів у Львівській області – 4,23. Інші регіони, які становлять об'єкт нашого дослідження Волинська та Закарпатська області України і Подкарпатське характеризуються меншими значеннями індексу. Порівняння регіональних індексів туристичної конкурентоспроможності, розрахованих для окремих п'яти прикордонних адміністративно-територіальних одиниць, показує вищий рівень конкурентоспроможності для транскордонного регіону (значення індексу 6,24) ніж для Львівської області (2,21), Подкарпатського воєводства (1,81), Закарпатської області (1,71), Любелського воєводства (1,65) та Волинської області (1,51). [3]

До розпаду Радянського Союзу народним умільцям жилося простіше. Народні промисли опікали Міністерство місцевої промисловості, Міністерство лісового господарства, Художній фонд України та підприємство «Укрхудожпром». Була організована ефективна система збуту, завдяки якій майстри могли укладати договори на масове виготовлення виробів для широкого продажу. У результаті в 80-х роках минулого століття народні

промисли приносили державному бюджету щорічно 20-25 млн радянських рублів чистого прибутку. «Укрімпекс» експортував вироби вітчизняних підприємств за кордон. За словами самих майстрів, рентабельність цього бізнесу в ті часи доходила до 80%. Як і зараз, вироби народних майстрів особливою популярністю користувалися серед української діаспори в Західній Європі, США та Канаді. За пошуки каналів продажів відповідало об'єднання «Укрхудожпром», яке також надавало місце роботи багатьом народним майстрам. Це підприємство, створене в 50-х роках минулого сторіччя, повинно було займатися масовим поширенням виробів народного промислу. Під його егідою проводилися виставки на території СРСР і за кордоном. На початку 90-х років Верховна Рада поклала на «Укрхудожпром» також функції контролю над підприємствами, що працюють в місцях процвітання народних промислів (Опішня, Косово, Бубнівка, Богуслав, Петриківка). У той час під управлінням цієї структури працювало 25 фабрик художніх виробів. Сьогодні «Укрхудожпром» близький до повного краху. Фонд держмайна вже тричі (у 2001-му, 2004-му і в кінці минулого року) безуспішно намагався продати свій пакет акцій (45,83%) в цій компанії. Більш того, з часів розпаду СРСР з культурної карти країни зникли цілі осередки народного мистецтва України - Бережани, Богуслав, Бубнівка, Гавареччина, Глиняни, Дубінці, Дігтяр, Смотрич, Обуховичі, Прокурава і т.д. До прикладу, тільки Богуславська фабрика художнього ткацтва працювала в той час на імпортному обладнанні вартістю понад 100 тис. німецьких марок. Незважаючи на багаті культурні та історичні традиції українського народного мистецтва, говорити про вітчизняних народних промислах як ефективному бізнесі поки не доводиться. Навіть у столиці України, мабуть, єдиним місцем, де широко представлені вироби народних майстрів, залишається магазин «Український сувенір» на вулиці Пушкінській. Іноді можна знайти вироби вітчизняних майстрів на Андріївському узвозі. Але в основному перекупники воліють працювати з масовим товаром, а тому якість більшості виробів, представлених тут, залишає бажати кращого. У цих умовах самий хороший спосіб для народних майстрів показати свої роботи широкому колу людей - це ярмарки, фестивалі та виставки. Однак для організації виставки на них потрібні десятки тисяч гривень. Були спроби зробити виставку народних промислів у Києві, для чого було потрібно сто п'ятдесят тисяч гривень. Держава пообіцяла допомогти, але через кілька місяців дала лише десять тисяч гривень. На міжнародній арені українські майстри демонструють свої роботи на Дунайському фольклорному фестивалі, міжнародному ярмарку народного мистецтва в Санта-Фе в США, Міжнародному ярмарку у Франкфурті-на-Майні, міжнародному фестивалі майстрів народного мистецтва та традиційної культури в Кореї, щорічних

виставках мистецтва в Японії. Але для участі в таких виставках потрібні серйозні спонсори. Не дивно, що для більшості українських майстрів участь у таких фестивалях - справжня розкіш. Взагалі спонсорство в сфері народного мистецтва поки не розвинено. «У поодинокі проекти інвестують свої гроші тільки найбідніші за мірками нашої країни бізнесмени». На відміну від часів СРСР вітчизняна державна влада поки допомагає своїм народним умільцям в основному на рівні указів і постанов. У Міністерстві культури і туризму так і не створили окремий підрозділ народних ремесел. У червні 2006 року був виданий Указ «Про заходи щодо відродження традиційного народного мистецтва та народних художніх промислів в Україні», в якому доручено Кабміну і обласним адміністраціям відродити національні мистецькі осередки і центри народних художніх промислів в Богуславі, Косові, селищах Опішня, Петриківка, Решетилівка, селах Глиняни, Дігтяр, Клембівка, Яворів. В указі також передбачено створення творчих майстерень та відкриття в державних і комунальних будівлях крамниць, що продають українські сувеніри та вироби народних майстрів. За підготовку майстрів народного ремесла і розвиток мережі відповідних професійно-технічних і вищих навчальних закладів має відповідати Міністерство культури і туризму. Але поки всі ці заходи залишаються в основному на папері. Відразу після виходу указу уряд пообіцяв виділити на їх проведення 190 млн. гривень. Сьогодні ця сума скоротилася майже наполовину - до 86 млн. гривень, з яких тільки 10 млн гривень підуть з державної скарбниці. Решта 76 млн. мають виділити міський бюджет, що не викликає у народних майстрів ентузіазму - отримати гроші на культурні цілі у місцевих адміністрацій ще важче, ніж у центру. Більш того, президентський указ не завадив районним головам закрити існуючі сувенірні лавки. Крім того, влада має намір створити творчо-виробничий комплекс «Вулиця майстрів» в урочищі Гончарі. На думку самих майстрів, розвиток народного мистецтва як промислу можливо насамперед через створення приватних майстерень. Саме цього вони в першу чергу домагаються. А щоб зробити цей процес більш масовим і ефективним, народні майстри просять ввести для них особливі умови кредитування (тривалий термін до 30 років під мінімальні відсотки). Поки для них ні пільг, ні субсидій держава не передбачає. Але через кілька років, якщо воно дійсно збирається підтримати вітчизняні народні промисли, доведеться піти на преференції. Інакше народне мистецтво, в якому «українства» більше, ніж у всіх шкільних підручниках разом узятих, так і залишиться справою ентузіастів-одинаків. [1]

Висновок:

Народний промисел вважається одним з найприбутковіших секторів у економіці. Вироби національних майстрів складають велику частину доходів

країн. А ми цей ресурс поки використовуємо недостатньо. Інакше народне мистецтво, в якому «українства» більше, ніж у всіх шкільних підручниках разом узятих, так і залишиться справою ентузіастів-одинаків.

Література

1. Ирина Василенко Стране мастеров нужны мастерские [Електронний ресурс]:(НАРОДНЫЕ ПРОМЫСЛЫ) Режим доступу: <http://www.expert.ua/articles/10/0/5102>. – Назва з екрану.
2. Сучасні проблеми архітектури та містобудування .Випуск 22.2009.,УДК 711.55:711.434(575.1) З.С.Нагаева, И.С.Нагаев
3. Мігущенко Ю.В., науковий співробітник Регіонального філіалу Національного інституту стратегічних досліджень у м. Львові УКРАЇНО – ПОЛЬСЬКИЙ ТРАНСКОРДОННИЙ ТУРИСТИЧНИЙ КЛАСТЕР ЯК ФОРМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕГРАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТО – СПРОМОЖНОСТІ [Електронний ресурс]:(Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект.,2010) Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2010_1/tom1/270.pdf
4. Художні промисли України [Електронний ресурс]: (Орнамент та композиційна структура) Режим доступу: <http://ukrref.com.ua/index.php?id=NzE5Ng==&g=11>. – Назва з екрану.

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы о развитии мастерских и промыслов, решение финансовых вопросов, центры народного творчества, преобразования народного творчества в китч.

Ключевые слова: этнография, промысел, традиции, мастерские, бизнес, структура, комплекс.

Annotation

The questions about the development of maysteron and crafts, financial issues, the centers of folk art, folk art to transform kitsch.

Key words: ethnography, fishing traditions, workshops, business structure, complex.